

Allt diskuteras på alla nivåer från kvarter till nationalförsamling

Kommunistpartiets program

Statligt och privat ägande i Kuba 1959-2016

Eva Björklund

Efter segern i befrielsekriget 1956-59 bildade 26-julirörelsen regering. Fidels tal inför domstolen i Santiago de Cuba 1953 - Historien ska frikänna mig - blev regeringsprogram. USAs sabotage, terrorkrigföring, ekonomiska blockad, invasionsförsök ledde till att all USA-egendom nationaliserades 1959 och lade grunden för en statlig företagssektor. Med jordreformen fick torpare och arrendatorer äganderätt till den jord de brukade. Skola och hälsovård började byggas upp i offentlig regi. Inför USAs invasion i Grisbukten 1961 utropades revolutionens socialistiska karaktär. Statligt bostadsbyggande och industrialisering inleddes. 1965 bildades kommunistpartiet. Programmet för samhällsutvecklingen utmejslades i praktiken, steg för steg.

För att få stopp på hamstring, svarthandel, korruption och annan kontrarevolutionär verksamhet, förstatislades alla småföretag, all tillverkning och handel 1968, utom småböndernas jordar och skördar.

Aktualisering av ekonomiska modellen. Begreppsutveckling.

Analys av egenskaper och perspektiv.

Sammandrag av José Luis Rodríguez artikel 2016-10-28

Det var först på kommunistpartiets **1a partikongress 1975** som grunden lades för en programplattform. Den publicerades 1976 och angav "Revolutionens karaktär och verk" och "Principer och syften".

De första 15 åren beskrevs som ett övergångsskede och "Att bygga ett socialistiskt samhälle innebär att komma ifrån alla former av privat ägande av produktionsmedlen i den samhälleliga ekonomin och utforma ett enhetligt ekonomiskt system med *enbart kollektiva ägandeformer för produktionsmedlen.*"

Det handlar om "Att uppnå seger över de gamla utsugarklasserna, skapa en teknisk materiell grund för och

utveckla och utvidga de socialistiska produktionsformerna till att bli de enda. Det måste ske på strikt frivillig väg genom att föra samman småbrukarägare till kooperativ och deras stegvisa införlivande i hela folkets egendom."

Tanken var att det skulle gå ganska snabbt, utan större motsättningar, att uppnå ett samhälle utan privat ägande av produktionsmedel, där alla ska tillhöra folket – staten.

Alla grundläggande produktionsmedel

På den **3e kongressen 1986** antog kommunistpartiet sitt första program. Där precisades målet att "komma ifrån alla former av privat ägande av produktionsmedlen i den samhälleliga ekonomin, och utforma ett enhetligt ekonomiskt system med *enbart kollektiva ägandeformer för de grundläggande produktionsmedlen.*

Samtidigt kritiserades misstaget från 1975 att följa den då rådande sovjetiska ekonomiska kalkylpolitiken. I ett stort tal 1986 uppmanade Fidel Castro till att "rätta till misstag och negativa tendenser" som byråkrati, formalism och ekonomism som uppstått. Den deltagande demokratin måste fördjupas och den revolutionära andan återupplivas. Så gjordes också och det fick stor betydelse för att sedan klara den kamp för överlevnad som följde på "realsocialismens" sammanbrott.

Krisanpassning till "minsta möjliga sociala kostnad"

På **4e kongressen 1991**, när den "särskilda perioden" inletts efter att Warszawapaktens länderna anslutit sig till USAs blockad och stoppat all handel med Kuba, enades partiet om att "partiprogrammet inte stämde överens med de begrepp som utvecklats under kampanjen för att rätta till misstag och negativa tendenser" sedan 1986, och som hade tagits upp i rapporten till partikongressen. Och längre fram stod att "det program som antogs på **3e kongressen** inte går att anpassa till dagens verklighet."

Under den särskilda perioden måste landet koncentrera

sig på en strategi för stå emot krisens hårda slag till minsta möjliga sociala kostnad, och samtidigt återinföra den kubanska ekonomin i världsekonomin, under de nya förhållanden som uppstått genom socialismens försvinnande från Europa. I det läget var det inte möjligt att utarbeta nya dokument även om något som kunde kallas en "politik för motstånd och överlevnad" diskuterades och utmejslades i många av Fidel Castros tal och togs upp på **5e kongressen 1997**. Möjligheter öppnades för utökat egenföretagande, bondemarknader, mm.

När den svåraste tiden var över och inför behovet av att ta itu med dess efterverkningar, växte nya uppfattningar fram inför den socialistiska uppbyggnaden på 2000-talet. Det handlade om ideologisk kamp och bearbetning av den ekonomiska och sociala politiken som drevs fram under den så kallade Idékampen 1999 till 2006. Fidel Castro tog upp dessa erfarenheter i ett tal den 5 december 2004, där han pläderade för en statlig förvaltning, befriad från byråkratiska metoder, för att söka efter skyndsamma lösningar på akuta politiska och sociala problem.

Grundläggande systemförändringar

De allvarliga strukturella problemen fick ingen lösning och det blev svårt att uppnå hållbar tillväxt. Den internationella krisen 2008 drabbade Kuba hårt. Det behövdes djupgående systemförändringar i ekonomin för att stabilisera tillväxten och säkra utvecklingen.

I sitt tal den 1 augusti 2009 i nationalförsamlingen, tog Raul Castro upp behovet av en grundläggande förändring i den ekonomiska och sociala politiken: "det handlar om att med största möjliga folkliga deltagande definiera det socialistiska samhälle vi eftersträvar och som vi kan bygga under Kubas nuvarande och framtida omständigheter, den ekonomiska modell som ska styra nationen till våra medborgares bästa och säkra den sociala och politiska modellens hållbarhet, den enda garantin för ett sant oberoende."

Folklig diskussion om utvecklingsstrategi

Efter en brett omfattande folklig diskussion om nya Ekonomiska och Sociala Riktlinjer antogs de av **6e partikongressen i april 2011** med ett antal grundläggande förändringar för att övervinna de svårigheter som uppstått under den särskilda perioden och de som går tillbaka på de första 30 årens ekonomiska modell.

Riktlinjerna innebär en viktig begreppsmässig förändring. De går vidare från den motståndstrategi som rått under krisen och den nya internationella verkligheten efter 1990, till en mer sammansatt strategi för en på medellång sikt hållbar utveckling. Riktlinjerna understryker behovet av att utifrån den samlade erfarenheten av 50 års revolution aktualisera den socialistiska modellen och tolkningarna av principerna för den socialistiska uppbyggnaden. Där angavs till att börja med ett betydligt större utrymme för monetära, merkantila relationer och ickestatlig egendom i det ekonomiska styrsystemet, men där den planerade ekonomin ändå skulle vara förhärskande.

Statliga egendomens avgörande roll

Riktlinjerna tog hänsyn till verkliga förhållanden och övergav uppfattningen om en enda samhällelig egendomsform. De utgick från landets otillräckliga

utvecklingsnivå och att med landets höga grad av centralisering och statlig egendom skulle det inte kunna uppnå en ekonomiskt effektivare samhällsutveckling.

Samtidigt angavs att de statliga företagens verksamhet - där de grundläggande produktionsmedlen befinner sig - måste fokusera på att utvecklas ekonomisk. Och behov framhölls av striktare åtskillnad mellan statens samhälleliga uppdrag och företagssektorns, och en decentralisering av förvaltningen av de statliga företagen till län och kommuner och till företagen som sådana, med de anställda medverkan. Verksamhet i privat, kooperativ eller kombinerade ägarformer gavs ökat utrymme.

Målet är att förändringarna ska leda till hög grad av självförsörjning med livsmedel och energi, effektivt bruk av den mänskliga förmågan, ökad konkurrenskraft inom de traditionella näringarna och utveckling av nya med högt förädlingsvärde.

På kort och medellång sikt

Sammanfattningsvis antas att ekonomiska och sociala framsteg på kort och medellång sikt förutsätter att underskottet i utlandsbetalningarna avskaffas - i första hand genom omförhandling och avbetalning på utlandsskulden - för att öka direkta utländska investeringar till en nivå som gör det möjligt att i ökad takt förbättra arbetets produktivitet. Därmed ska förutsättningar skapas för att öka ersättningen för arbetet och öka levnadsnivån, i samklang med medborgarnas etiska och politiska värderingar. Så ska samhällelig jämlikhet och solidaritet säkerställas, något som dock visat sig väldigt komplicerat.

Förändringar av detta slag kräver så klart lång tid, fast i inte få fall har detta inte beaktats i framskrivningarna av Riktlinjerna för tiden 2011-2016. Det beror antagligen på trycket att hitta snabba lösningar på problem som funnits i många år, men också på grund av felaktiga bedömningar i planeringsprocesserna.

Framsteg och problem

De största framstegen har uppnåtts i utlandsbetalningarna och de juridiska och organisatoriska åtgärderna för effektiv beskattning och utländska investeringar, och när det gäller privatägd och kooperativ verksamhet i samhällsutvecklingen. Omstruktureringen av den statliga företagssektorn har också påbörjats och arbetslösheten minskat. Men problem av olika slag ledde till att tillväxten 2009 - 2015 bara nådde 2,8 %/år i snitt. Och den negativa inverkan av vissa åtgärder har inte kunnat neutraliseras, vilket lett till ökade inkomstskillnader, minskad räckvidd inom socialvården, lägre takt när det gäller att minska bostadsbristen och bristen på kollektivtrafik.

Underskattade risker, kostnader och resultat

I sin rapport till **7e partikongressen** i april framhöll president Raúl Castro att riskerna underskattats liksom kostnader och resultat för vissa åtgärder, och betonade vikten av att rätta till genomförandet när effekterna inte blir de önskade.

